

ĶOŅU PAGASTA ZEMNIEKU SAIMNIECĪBĀ *KALNAPAIPUŽI* AIZVADĪTAJĀ PIENA PĀRRAUDZĪBAS GADĀ SASNIEDZA GLUŽI NETIĀCAMU REZULTĀTU – CĒLA VIDĒJO PIENA IZSLAUKUMU PAR VAIRĀK NEKĀ TRIM TONNĀM UN AR 15 870 KILOGRAMU VIDĒJO GADA RĀDĪTĀJU KĻUVA PAR LATVIJAS VISRAŽĪGĀKĀ GANĀMPULKA SAIMNIEKIEM.

Robotizēta ferma ar visaugstāko izslaukumu

ULDIS GRAUDIŅŠ

2020./2021. piena pārraudzības gadā *Kalnapaipužu* ganāmpulks ar 12 754 kilogramu lielu vidējo gada izslaukumu bija Latvijā 14. ražīgākais ganāmpulks. Kā gada laikā izdevās celt vidējo izslaukumu par vairāk nekā trim tonnām?

Iveta Vilistere: Mainās ganāmpulka sastāvs. Tajā ienāk pirmpienes, pērn aptuveni trešā daļa ienāca. Jaunajām gotiņām patīk slaukšanas roboti un tajos piedāvātie milti, tāpēc izslaukums kāpjas. Pirmpienes nav vēl izpumpētas. Iespējams, tik liela izslaukuma kā pirmajā laktācijā vairs nebūs.

Augsta izslaukuma nosacījumi ir ražošanas robotizācija un augstas kvalitātes lopbarības barošana. Mūsu gotiņas slaucas vidēji četras reizes dienā. Mums ir īpaša recepte granulu barībai, ko govīs saņem robotā. Tās gatavojam katrai gotiņai atsevišķi. Recepti mums gatavoja konsultante Antra Gražule. Tajā ir iekļauti *Vilomix* un *Baltic Agro* produkti. A. Gražule mums sagatavoja recepti arī diezgan lētai lopbarībai, ko liekam uz barības galda. Govīs dod pienu vidēji četras laktācijas.

Viens slaukšanas robots var apkalpot 70 govīs. Ir ļoti attīstījusies ģenētika, tāpēc govīs slaucas ļoti ātri – pat četru piecu



ZS Kalnapaipuži saimnieki – Vilisteru ģimene, saimnieki Iveta Vilistere, Sandris Vilisters un viņu dēls Armands (vidū) – intervijā *Agro Topam* stāsta par veikumu augstā izslaukuma nodrošināšanā, vērtē pašreizējo situāciju piena tirgū un atklāj saimniecības nākotnes ieceres.

Uzziņa

Ķoņu pagasta *ZS Kalnapaipuži*:

- ▶ dibināšanas gads – 1997.;
- ▶ specializācija – piena lopkopība;
- ▶ zeme – 280 ha, tostarp 160 ha īpašums;
- ▶ dalība NVO – Latvijas Holšteinas šķirnes lopu audzētāju asociācija;
- ▶ darbinieki – trīs;
- ▶ tehnikas parks – augsnes apstrādes un lopbarības gatavošanas tehnika.



Lopbarības piestūmējrobots darbībā.



FOTO: ANDA KRAUZE

Slaukšanas roboti *Kalnapaipužos* līdztekus slaukšanas funkcijai veic arī svarīgo barošanas darbību, turklāt pēc individuāli sagatavotas receptes katrai gotiņai.

minūšu laikā. Vidējais slaukšanas ilgums ir sešas minūtes. Slaukšanas robots arī ik dienu nosaka šūnu rādītājus. Sliktu pienu uzreiz atdala, tas uz koppienu neaiziet.

Govis vēlas mieru, labi ēst, lai ūdens vannas būtu izmazgātas un arī lai ar viņām runā. Tās vēlas, lai viņās neredzētu vien mašīnu, kas dod pienu. Es ik rītu un ik vakaru novietnē izstaigāju gotiņu stāvvietas. Ir ļoti svarīgi, ka guļvietas, matračī, ir nokaisītas ar dezinfekcijas līdzekli. Tas visā novietnē nodrošina svaigāku gaisu. Salmos ir mikrobi, baktērijas un daudz kas cits, kas nenāk par labu gotiņu veselībai. Lielam izslaukumam ir svarīgi, lai govīm nebūtu stresa. To cita starpā rada arī traktors, braucot caur novietni un piestumjot barību. Govīm stresu rada jebkuras izmaiņas, un tas ietekmē piena izslaukuma rādītāju. Mūsu novietnē lopbarību uz barības galda ik pēc stundas piestumj robots. Citi stūmējroboti ik pēc stundas starp redelēm stumj kūtsmēslus. Gotiņas vēlas dzīvot savu dzīvi. Ja tām ir labi, tad viss pārējais arī ir labi.

Tāpat – svarīga ir lopbarība, laba ģenētika, labturība. Būtisks izslaukuma kāpums ganāmpulkā notika, kad no slaukšanas piena vadā vecajā novietnē pārgājām uz slaukšanu robotā. Tas atmaksājās. Patlaban redzam, kā kaimiņi, ražīgu ganāmpulku saimnieki, cīnās ar darbinieku nepietiekamību. Govs jūt darbinieku maiņu. Ir tādi, kuri strādā vien tāpēc, ka mēneša beigās būs alga. Strādniekam ir jāmīl dzīvnieki.

Pirmajā reizē, kad darbinājām robotus, domāju, ka šis pirkums ir dzīves vislielākā

kļūda. Patlaban šos vārdus ņemu atpakaļ. Mēs visus robotus, tostarp slaukšanas, barības piestumšanas un mēslu stūmējrobotu, uzstādījām uzreiz. Naudu aizņēmāmies *Altum*. Aizdevums vēl jāatmaksā septiņus gadus. Tas bija smags trieciens, patlaban esam no tā izkļuvuši.

Sandris Vilisters: Kopējais naudas ieguldījums jaunās fermas un tās aprīkojuma projektā bija 1,5 miljoni eiro.

Kas rosināja fermā uzstādīt robotus?

I. V.: Sākām saimniekot 1997. gadā ar septiņām govīm. Tolaik pie mājas bija ferma ar 15 stāvvietām. Lēnām pirkām govīs, izaugām līdz 25 govju ganāmpulkam, un sākās piena krīze. Tolaik domājām – kā rīkoties tālāk? Attīstīt saimniecību vai beigt darbošanos? Mums izdevās šeit, Ķoņos, nopirkt vecu fermu. Tā bija kolhoza laika ferma, sākām lēnām attīstīties. Kādā brīdī sapratām, ka vietas visam ganāmpulkam nepietiek, turklāt nebija darbinieku, kaut visu laiku viņiem cēlām algas. Tad vīram teicu – vajag slaukšanas zāli. Viņš nepiekrita, uzskatīja, ka kūti ir jāliek roboti, tad atkritīs daudz strādnieku veicamo darbu. Devāmiēs pieredzes braucienos uz ASV, Vācijā un secinājām – būvēsim robotizētu kūti. Vecajā kūtī bija 89 govīs. Patlaban jaunajā novietnē slaucam 105. Ceram, ka līdz gada beigām būs 130 slaucamo govju.

Kad kūts bija uzbūvēta, sākās lielākās problēmas – govīs negribēja robotus, negribēja iet ēst. Tās bija pieradušas, ka barību pienes klāt. Agrāk bija piesietā turēšana, govīs nevarēja pierast, ka ir jāiet meklēt guļvietu un jāiet slaukties,



ZS Kalnapaipuži izmanto astoņu tonnu ietilpības dzesētāju. To iztukšo ik pēc divām dienām.

nevis tikai gulēt, ka ir jāiet stāvvietā. Tās gulēja uz redelēm, negāja robotā. Vismaz 30 govīs tesmeņa dēļ brāķējām. 2018. gadā radās izdevība no ZS Zilūži nopirkt grūsnās teles, un no SIA Stalbes Agro brāķēto gotiņu vietā arī vedām grūsnās teles. No Zilūžiem šogad atveda četras grūsnās teles, kas martā būs slaucamas.

S. V.: Fiziskā darba kūtī pēc robotu uzstādīšanas vairs nav. Jāuzrauga robots, jāfiksē, vai visas gotiņas atnāk uz slaukšanu. Kopš robotu uzstādīšanas novietnē darbojas divas stundas dienā – pa vienai no rīta un vakarā. Barības dalītājā ir jāsaliek barības sastāvdaļas un tās jāsavajauc. Gotiņas barojam divreiz dienā. Tas nekas, ka esmu vairāk piesiets pie fermas, toties gotiņas saņem sveigāku lopbarību.

I. V.: – Dienā vairāk par trim govīm jāpiedzen nav. Pēc robotu uzstādīšanas saimniecībai daudz mazākas nekā agrāk ir veterinārās izmaksas. Piena kvalitāte jaunajā fermā ir būtiski uzlabojusies.

Govīm ļoti svarīga ir mēslu nostumšana. Stūmējroboti ik pēc stundas nostumj mēslus, govīm ir tīras kājas, tāpēc būtiski ir mazinājusies slimošana ar kāju un

nagu slimībām. Kopš ienākšanas šajā jaunajā novietnē pirms pieciem gadiem ne reizi neesam govīm griezuši nagus. Vecajā novietnē nagus griežām ik gadu. Es uzskatu, ka visiem saimniekiem nākotnē ir jāvirzās uz saimniecības robotizāciju.

S. V.: Tā ir katra paša brīva izvēle. Mēs to izdarījām. Slaukšanas zāli neizvēlējāmies tāpēc, ka tajā vajag strādniekus. Turklāt – uzticamus.

I. V.: Lai lopbarību ik stundu pietumtu, arī vajag vienu darbinieku. Jāmaksā alga, strādnieks slimo, dažkārt nevēlas nākt uz darbu. Bet roboti darbojas! Ir jāzina, ko mēs no slaukšanas robota vēlamies un ko tas vēlas no mums. Ik dienu atrodos novietnē, pazīstu robotu pēc skaņas. Ja ir kāds bojājums, jau dzirdu.

S. V.: Ik pēc trim mēnešiem no Igaunijas pilsētas Imaveres ierodas darbinieki un veic robotu profilaktisko apkopi. Elektriķis pārtraukuma gadījumiem mums ir generators.

Kāpēc robotu servisa pakalpojumus pērkat Igaunijā?

I. V.: Mums ir Lely roboti, bet Latvijas servisā pēc tam, kad no ierindas

izgāja pludiņš un to vajadzēja mainīt, mums teica: "Ja būs laiks, rīt atbrauksim." Govi nevar kā dēli nolikt malā un gaidīt. Sapratām, ka būs problēmas, ja paliksime pie Latvijas pakalpojuma sniedzēja. Tas nebrauks tad, kad vajag. Kad vienu reizi robots naktī pārtrauca darboties, mehāniķis no Igaunijas servisa ieradās teju pēc stundas. Servisa centrs atrodas Imaverē – aptuveni 120 km attālumā. Igaunju meistari vienmēr ierodas bez jebkādam atruņām. Viņi ir izveidojuši grafiku, regulārās pārbaudes, kuru laikā maina visu, kas maināms, tas notiek ik pēc trim mēnešiem. Nekad nav bijusi kavēšanās.

S. V.: Starp citu, mēs paši nemaz nezinājām, ka vidējais izslaukums ganāmpulkā aizvadītajā piena pārraudzības gadā bija tik augsts. Nerēķinājām šo rādītāju.

I. V.: Nedomājam, vai būsīm žurnālā publicētajā lielāko izslaukumu topā vai ne. Vienkārši strādājam. Uzskatu, ka, veidojot ganāmpulku topu, saimniecības ir jāgrupē pēc tā, vai slauc ar robotu vai citu slaukšanas iekārtu.

Kādu lopbarību saņem ganāmpulks?

Kukurūzu paši audzējam, arī zāli un graudus. Stiebrzāļu sēklu maisījumu pērkam no LPKS VAKS. No šā kooperatīva pērkam arī pesticīdus. Kad nebija vircas, pirkām no VAKS arī minerālmēslus. Patlaban pie šīs piena cenas iztiekam ar vircu.

S. V.: Piepērkam soju, rapšu raudus un mikroelementus. Pārējo audzējam paši. Ir mums sētie zālāji, graudi – mieži, kvieši, auzas. To prasa augu seka un LAD. Jābūt vismaz trim kultūrām. 100 ha platībā audzējam zālājus, esam iecerējuši 37–38 ha platībā sēt kukurūzu. 120–130 ha platībā audzējam graudaugus. Vēl mums ir siena pļavas. Pavisam apsaimniekojam zemi 280 ha platībā. No tās aptuveni 160–170 ha zemes pieder mums, pārējo nomājam.



Kūtmēsli piesūmējroboti tajā ieprogrammētās darbības atkārtoti ik pēc stundas. Kūtmēsli vispirms nonāk krātuvē zem grīdas redelēm, bet vēlāk tos sūknē uz ārpus novietnes uzbūvēto krātuvī.



Gotiņas Kalnapaipuži slaukšanas robotos slauc vidēji četras reizes dienā.

Kādu lopbarību saņem teliņi?

Tiem ir jādod siens un milti. Pirmās divas nedēļas teliņi saņem mammas pienu, vēlāk pulvera pienu. Telītes mūsu saimniecībā pulvera pienu saņem it kā pārāk ilgu laiku. Mēs tās lutinām divus mēnešus. Vajadzētu vien 20 dienas. Ja vēlies labu izslaukumu, kaut kas ir jāupurē.

Piena iepirkuma cena februārī būtiski kritusies. Kā tas ietekmēja saimniecības ekonomiskos rādītājus?

I. V.: Par piena cenas kritumu Latvijā patlaban ir norūpējušies visi saimnieki. Citās Eiropas valstīs cena gan saglabājas augsta.

S. V.: Zinām no drošiem avotiem, ka Vācijas saimnieki par litru saņem 48 centus. Iemesls tik zēmai cenai ir pārstrādes uzņēmumu piederība citvalstu uzņēmējiem.

I. V.: No šā gada 1. janvāra par litru piena saņēmām 40 centus. Esam kooperatīva *Piena loģistika* biedri. Kopš 1. februāra saņēmam 28 centus. Ražošanas izmaksas ir augstākas nekā piena cena. Nedevām kādu laiku govīm soju, tomēr sāksim atkal dot, jo krītas izslaukums. Pie šādas piena cenas nedrīkst mazināt izslaukumu, citādi

nebūs ne piena, ne arī naudas, par ko apmaksāt rēķinus. Nevienš mums maksājumus neatceļ. Turpmāk ganāmpulku barosim tāpat kā agrāk, centīsimies ar augstu izslaukumu kompensēt zemo piena cenu. Šodien pārdevējam pieteicu barības piedevas – rapšus un soju. Vaicāju, vai pirkumam piena krīzes laikā var piemērot atlaidi. Nē, nevarot, sojai biržas cena esot 800 eiro/t. Kad sākām darboties, soja maksāja nedaudz virs 200 eiro/t.

S. V.: Paredzu, ka šī piena krīze nebūs ilga. Nav jau pirmā krīze, ko esam pārdzīvojuši.

I. V.: Ir jābūt gataviem uz darbošanos krīzes situācijā aptuveni pusgadu, jo visu nevar vienā dienā sakārtot. Zemkopības ministrs arī teica, ka to, kas *aizlaists* 15 gados, nevar sakārtot trīs mēnešu laikā. Lēmumus par atbalstu arī nepieņems vienas dienas laikā. Mēs uzskatām, ka valstij nevajag maksāt atbalstu krīzes grūtību pārvarēšanai. Ir jāsakārto piena tirgus. Kas notika ar cūkkopjiem maksāto atbalstu? To maksāja ik gadu, tomēr *caurums* – kā bija, tā ir. Patlaban ar piena nozari notiek līdzīgi – iedos atbalstu, nāks nākamā krīze, būs atkal tas pats *caurums*.

Ir jāsakārto piena tirgus, un būs labi. Protams, mēs pienu ārā neliesim, neesam tam gatavi. Patlaban vēl arī neesmu gatava likvidēt govīs, jo tiešām esmu tajās ielikusi visu savu sirdi.

Kādas darbības, jūsuprāt, būtu jāveic tirgus sakārtošanai?

S. V.: Pārstrādes uzņēmumus vajadzēja kontrolēt latviešiem, nevis pārdot tos ārzemniekiem.

I. V.: Veikalā *Maxima* litrs piena maksā 90 centus un vairāk. Veikala plauktā redzam *Saules sviestu*, produktus ar zīmolu *Annele*. Latvisks vārds, cilvēki domā – Latvijas produkts, tomēr neviens no tiem nav mūsu produkts. Ja šādus produktus mēs neielaiestu lielveikalos...

Jaunpils pienotavai arī daudz produktu nāk no Igaunijas. Mūspuses *maksimā* vakar redzējām, ka Latvijā ražoto pienu nepārdod, ir vien citās valstīs ražotais. Zemkopības ministram ir jādarbojas šajā virzienā. Mēs izvedam tikai piena izejvielu, bet mūsu veikalos pārdod piena produktus. Latvijai sokas grūti ar savu piena produktu pārdošanu.

Ar 28 centus lielu cenu, ko patlaban saņēmam, vēl kādu laiku varam darboties.

Kad sāksies pavasara un vasaras darbu sezona, varētu būt vajadzīgi neierastāki risinājumi. Ceram, līdz tam laikam viss būs sakārtojies. Patlaban vēl ir februāris.

Kur Kalnapaižu pērk bioproduktu?

Bioproduktu mums piegādā *Siguldas ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacija*. 2018. gadā ņēmām šķirotu spermu, patlaban vairs neņemam, jo telītes nevar pārdot. Izrēķinājām – ja mēnesī piedzimst četras telītes, atražošanai mums pietiek. Tomēr tās dzimst vairāk. Vienai sēklošanai vajag 1,1–1,2 reizes. Tik labs rādītājs ir tāpēc, ka robotā var ļoti labi fiksēt meklēšanas laiku. Vecajā kūtī patlaban turam atražošanai paredzētās 58 telītes.

S. V.: Kad 2018. gadā pārcēlām slaucamo govju ganāmpulku uz jauno novietni, kur bija uzlikti slaukšanas roboti, viss piens aizgāja kanalizācijā. Roboti neatpazīna augsto tauku un olbaltumvielu daudzumu.

I. V.: Slaukšanas roboti nebija sagatavoti Latvijas apstākļiem, kur piens ir treknāks un olbaltumvielu vairāk nekā Nīderlandē, kur tie ir ražoti. Servisā veica izmaiņas datorprogrammā.

Kas saimniecību rosināja iestāties kooperatīvā Piena Loģistika?

Kad 2018. gadā sākām darboties jaunajā fermā, vajadzēja pirkt grūsnās teles. To pirkums nebija iekļauts ES projektā, un mums nebija brīvu naudas līdzekļu. Tolaik pienu pārdevām LPKS *Māršava*. Kooperatīvs godīgi pateica, ka nevar mums palīdzēt ar naudas aizdevumu. Vērsos pie LPKS *Piena loģistika*, kas bija ļoti pretimnākoša. Nopirkām teles, kooperatīvs samaksāja par tām pārdevējam ZS *Zilūži* un aizdevumu mums pakāpeniski atvilka no piena naudas. Tolaik grūsna tele maksāja 1500 eiro. Patlaban maksā vēl dārgāk.

S. V.: Piena cena ir vienāda visiem ganāmpulku saimniekiem. Pēc straujās piena iepirkuma cenas celšanās bija jābūt gataviem tās kritumam. Kooperatīvs pie tā nav vainīgs. Izejvielu, degvielas, lopbarības cenas arī skrēja līdzīgai pienu cenai.

I. V.: Patlaban izejvielu cenas nekrītas, sojai vēl nedaudz kāpj. Degvielai pēc lielā sadārdzinājuma cena nesen mazliet kritās.

Minerālmēsļu cenas kāpums mūs neietekmēja – iztikām ar vircu. Vedām divas reizes gadā uz laukiem vircu, minerālmēslus nepirkām. Patlaban vēl neesam tos nopirkuši tāpēc, ka cena ir vairāk nekā 1000 eiro par tonnu. Tā aizvien nav kritusies. Kūtsmēslus, šķidrmēslus liekam uz zālājiem, pašiem ir tehnika. No vecās kūts ņemam cietos kūtsmēslus, tos liekam graudaugiem.

S. V.: Rudenī, kad vēl bija augsta piena cena, nopirkām 500 tonnas kaļķu. Veicām zemes analīzes, mums vajag augsni kaļķot.

I. V.: Ja kaļķis būtu jāpērk patlaban, nepirktu vairs.

Kādu tehnoloģiju izmantojat augsnes apstrādei?

S. V.: Mēs darbojamies ar aršanas tehnoloģiju. Nekas labāks par arklu nav izdomāts.

I. V.: Mums visa zeme ir aparta. Es rēķināju – ja par bezaršanas tehnoloģiju pieliek pie atbalsta maksājumiem 15 eiro par hektāru, zaudēju vien 1800 eiro, ko saņemtu, ja zemi neartu. Uzartot iegūstam vairāk produkcijas, nekā darbojoties ar bezaršanas tehnoloģiju. Mums nav bezaršanas tehnoloģijai vajadzīgo agregātu un tehnikas. Ir lieli saimnieki, kam šī tehnika ir, lai viņi darbojas. Mēs arsim.

Kādas graudu ražas kuļat?

S. V.: Audzējam agro šķirņu vasaras miežus. Tie nav īpaši ražīgi, tomēr

KOMENTĀRS

Antra Gražule, SIA Vilomix Baltic
klientu konsultante:

Kalnapaižu saimniecībā slaukšanas roboti dod iespēju katrai gotiņai atkarībā no dažādiem nosacījumiem dot individuāli gatavotu barības devu. Saimnieki ļoti labi strādā ar dzīvnieku pamatrādītājiem, vērtē govju veselības rādītājus un nebaidās pieprasīt mūsu gatavotās barības spēkbarības receptes. Mēs gatavojam vien pamatrecepti. Govju ēdināšana slaukšanas robotā ir jauna lieta, tā prasa sekot līdz veselības rādītājiem.

Vēl svarīgi, ka saimnieki paši ļoti profesionāli un atbildīgi gatavo uz barības galdā piedāvāto lopbarību. Tās viendabība un nemainīgā kvalitāte ir svarīgs nosacījums augsta izslaukuma rādītāja iegūšanai. *Kalnapaižu* ganāmpulkam ir laba ģenētika, ganāmpulkā ienāca ļoti ražīgas pirmpienes. Jaunajā kūtī ir ļoti labi labturības apstākļi, kas apvienojumā ar teicamas kvalitātes lopbarību un ģenētiku deva tik labo un pārsteidzošo rezultātu.

5–6 t/ha kuļam. Vasaras kvieši ir vēlinākas šķirnes. Tos daudz nesējam. Tāpat arī auzas, ko dodam jaunlopiem, lai neuzbarojas. Šī kultūra arī laba augu sekas uzlabošanai. Audzējam agru ziemas kviešu šķirni. Gandrīz visa izaudzētā raža paliek ganāmpulka barošanai.

Zālājus sezonas laikā pļaujam trīs reizes. Ik pēc trim četriem gadiem pārsējam. Skābbarību liekam bedrēs. Šajā darbā mums palīgā ierodas SIA *Naukšēni* un arī Aldis Kļaviņš no Jeriem, kas liek mums kukurūzu. Pašiem šo skābbarības gatavošanas tehniku pirkt neatmaksājas. Mūsu saimniecība nav tik liela.

Kā ir iecerēts tālāk attīstīt saimniecību?

Zemi neesam iecerējuši pirkt. Cena patlaban ir ļoti augsta – 8000 eiro par hektāru. Mums zemes kvalitāte nav tik laba kā Zemgalē. Ja vēlies labu ražu, ir jāliek daudz minerālmēslu. SIA *Naukšēni* priekšnieks Jurgis Krastiņš *Saktās* kuļ 9–10 t/ha.

I. V.: Lielāku vidējo izslaukumu, visticamāk, nevarēsim sasniegt. Tad jāklonē govīs (*smej*)! Ir jānotur sasniegtais līmenis. Govīm ģenētika ir laba. Tās ir jāsaudzē. ▲



Virvas cisterna – svarīgs instruments lauku mēslošanā ar saimniecībā uz vietas ražotajiem šķidrājiem kūtsmēsliem.